

man vanskelig kunde tænke sig Nogen, som ikke paa en eller anden Maade var Part i Sagen. Det er dernæst en historisk Erfaring, at dette Spørgsmaal hører til de store Omvæltninger i alle Forhold, som kun lade sig fremføre i en meget bevæget Tid; jeg mener naturligtviis ikke, at det er et revolutionært Skridt, thi troede jeg det, vilde jeg ikke have givet det min Stemme; men det er dog Noget, der forudsætter en Stemning hos hele Befolkningen og en Tilstand i Forholdene, som gjør den ene Part meget eftergivende. Jeg skal dog bemærke, at Erfaringen har vist, at det ingenlunde er gaaet saaledes med de Bestræbelser, som ere rettede herpaa, som med de store Landboreformer, der foregik i Slutningen af forrige Aarhundrede, idet alle de, som ikke berørtes af Reformen, stode saa godt som eenstemmig paa Reformens Side; men dette har ikke været Tilfældet i den sidste Sag, hvor kun meget Faa af de Udenforstaaende egentlig talt have skjænket denne Foranstaltning deres fulde Bifald. Factum er, at man ikke i Regjeringens Spids har kunnet finde Nogen, der villig har villet paatage sig at gennemføre denne Reform; og dette gjælder ogsaa om den Mand, der har været den Første til at reise denne Sag og har behandlet den med en saa overordentlig stor Dygtighed, og som senere indtraadte i Ministeriet. Man begyndte derfor alt tidligere at henvise til, om det ikke vilde være rigtigt, da Udsigten til at faae Fæstes Overgang til Selveiendom iværksat ved en almindelig Lov var saa fjern og usikker, at foretage en Reform i selve Fæsteloven. Dette Spørgsmaal er flere Gange blevet afvist af Mænd, om hvis Interesse for Fæstebønderne der ikke kunde være den ringeste Tvivl, og det blev hovedsagelig nedlagt i en Lov, der i forrige Sæssion gik igjennem, og denne Lov optog tillige — idet man var overbevist om, at Fæstes Overgang til Selveiendom ifølge Lovens var saa fjern og usikker — en Bestemmelse, som havde til Diemed ved et Slags Præmiesystem at bevæge Godseierne til et frivilligt Salg. Jeg skal bringe i Erindring, at under enhver Forhandling af Lovens har det været forudsat, at man vilde ansee det som ønskeligt, at den kunde bevirke frivillige Salg, eller, som

man har udtrykt sig engang her i Salen, tvinge Bedkommende til frivilligt Salg. Dette Dilemma medtraadte især reent og klart frem i de enkelte Bestemmelser af den Lov, som blev vedtaget her i forrige Sæssion, og som gik ud paa at sætte en Præmie for de Godseiere, som frivilligt solgte deres Bøndergods til Selveiendom, for derved at fremme denne Sag, som i Mellemtiden ogsaa har gjort ikke faa Fremskridt, saaledes at det, der staaer tilbage, med hver Dag bliver mindre og mindre. Det er derfor væsentlig gaaet os Alle saaledes, som den allerede Forslagsstiller idag har antydet, at vi have meent det at være en stiltiende Forudsætning at oppebie, hvorvidt dette nye Middel, denne nye Vej, hvorpaa man er staaet ind, virkelig vilde føre til Maalet, eller bringe det saa nær, at Betænkelsen ved at anvende Lovens Lovgivning vilde blive mindre og mindre betænkelig.

Det blev altsaa væsentlig derfor Forslagsstillerens Opgave — og som Opgave har han erkjendt det, uagtet jeg ikke troer, at han har løst den — at gjøre opmærksom paa, at her er et saadant særligt Forhold, som uafhængigt af hele den Tankegang, hvori Statens Lovgivningsmagt har bevæget sig, skal berettige til, at man allerede nu og forlods udtager dette enkelte Stykke og ordner det ved en særlig Lov; jeg troer nu ikke, at dette Bevis er lykkedes ham. Det er altsaa i Superficialforholdet, at Berettigelsen skulde ligge til at behandle det heromhandlede Bøndergods anderledes end al anden i privat Eie værende Bondejord, der som saadan er Fæstetvang undergivet; jeg skal iøvrigt bemærke, at Ordet „Superficialbøndergods“ mig vitterligt ikke forekommer i Lovgivningen; det er et Systemudtryk, hvorved man forstaaer det Forhold, at En eier Bygningerne og en Anden eier den Grund, hvorpaa Bygningerne staae; dette er den systemmæssige Definition af dette Forhold. Et saadant Forhold finder, som bekjendt, overalt i Landet Sted med Hensyn til Huse, og det forekommer mig ogsaa, at Lovudkastet gaaer ud paa at medtage dette Punkt under sin Behandling, idet der i samme tales om „al den Bondejord, hvis Brugere selv eie Stedets Bygninger“. Som bekjendt er det meget